

ПОСТАНОВКА ГОЛОСУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ СТУДЕНТСЬКОГО ТЕАТРУ

Модернізаційні зміни в системі вищої освіти України на сучасному етапі, перш за все, пов'язані з особистістю викладача. У зв'язку з цим, вектор національної освіти спрямовується на створення відповідних умов у вищих навчальних закладах для ефективного формування особистості майбутнього педагога.

Однією з таких умов у системі професійної підготовки є функціонування самодіяльних творчих колективів, зокрема, студентських театрів, діяльність яких детермінується динамікою сучасного суспільства.

Вважаємо, що саме студентський театр є оптимізуючим засобом свідомого цілеспрямованого процесу цілісного розвитку та саморозвитку формування особистісно-професійних якостей фахівців.

Серед професійних якостей педагога на особливу увагу заслуговують комунікативні. Мовленнєва комунікація є найважливішим чинником успішної організації освітнього процесу, його першоосною. Тому в полі інтересу нашого наукового дослідження один із таких аспектів комунікації педагога як постановка мовленнєвого голосу.

Сучасні вітчизняні дослідники (Д.В. Будянський, Н.П. Волкова, Г.М. Сагач, О.М. Семенов та інші) здебільшого спрямовують свої погляди на вирішення питань розвитку професійно-педагогічної комунікації в умовах аудиторної роботи навчального закладу. Проте, наукові розвідки із освітньої сфери формування комунікативних якостей у процесі діяльності студентського театру ВНЗ, на нашу думку, ще не знайшли належного розкриття, що й дозволило визначити **мету нашої статті**: висвітлення теоретико-методичних аспектів постановки мовленнєвого голосу майбутніх фахівців в умовах студентського театру.

Під постановкою голосу розуміємо вироблення правильних мовленнєвих навичок – розвиток і тренінг голосу для професійної діяльності. Загальновідомо, що поставлений голос відрізняється звучністю, силою і красою звучання, багатством тембрального забарвлення, широтою діапазона, правильним диханням, чіткою вимовою слів, чистотою інтонації і, безперечно, малою стомлюваністю [2, с. 271].

На сьогодні існує немало театральних технологій навчання з мовленнєвої постановки голосу. Однак, в основу будь-якої технології завжди покладається певний метод. На наші переконання, неперевершену цінність у постановці голосу мають тренінги, які доцільно використовувати у навчально-виховному процесі студентського театру під час вирішення означеної проблеми.

Накопичений досвідом театральної педагогіки дозволяє сучасним ученим, педагогам-практикам об'єктивно визнати, що методи тренінгу з постановки голосу можуть бути різноманітними. Проте, всі тренінгові технології спираються на загальні принципи та певні етапи роботи, а саме: розвиток та постановку правильного дихання; розуміння основних понять та набуття навичок використання резонаторів, позиції (позіху), атаки звуку; оволодіння технічними мовленнєвими прийомами; робота з артикуляційним апаратом.

Складаючи тренінг для постановки голосу, необхідно обов'язково враховувати зазначені загальні принципи при доборі вправ та індивідуальні можливості кожного студента.

Не має сумнівів, що добре поставлений голос викладача дає можливість передати словесною дією різні смислові відтінки, краще сприймати думки та створює певний емоційний настрій для засвоєння матеріалу будь-якої складності. Однак монотонний, нерозвинутий голос педагога, тобто непоставлений, негативно позначається на сприйнятті інформації аудиторією і відбивається на результаті засвоєння знань.

Професійно поставлений голос педагога характеризується такими основними якостями як:

- *благозвучність голосу* – чистота звучання, наявність «металу», приємне забарвлення, відсутність хрипоті, гнусавості та інших неприємних відтінків;

- *діапазон голосу* – сукупність звуків різної висоти, доступних для людського голосу;

- *сила звуку* інтенсивність звукових коливань, що пов'язана з їх амплітудою;

- *гучність* – суб'єктивна характеристика звуку голосу педагога;

- *польотність голосу* – здатність бути добре почутим на значній відстані без збільшення голосності, сили звуку, вона виявляється в умінні спрямувати звук до потрібної точки, об'єкту, тобто у донесенні словесної дії до кожного слухача;

- *витривалість* – здатність довго, не стомлюючись, спілкуватися повними, чистими звуками, тобто висока працездатність голосового апарату педагога;

- *тембр* – неповторне, індивідуальне забарвлення голосу, що обумовлене побудовою мовленнєвого апарату;

- *тон* голосу – емоційно-експресивне забарвлення мовлення, здатність висловлювати почуття і задуми;

- *темп* мовлення – швидкість проголошення елементів мови (звуків, складів, слів) та вміння за необхідності варіювати ступенем швидкості вимови слів, фраз;

- *рухливість* – здатність вільно, без напруги володіти так званими важелями тону, силою і тривалістю, а також мистецтвом змінювати зазначені якості та забарвлення звуку.

На наші глибокі переконання, перераховані якості професійно-педагогічного голосу вимагають від майбутніх фахівців в умовах студентського театру копіткої, повсякденної, систематичної праці шляхом засвоєння комплексу вправ тренінгових технологій навчання, що складаються з декількох етапів роботи.

Зазначаємо, що етап тренінгу, спрямований на постановку мовленнєвого голосу, передбачає виховання у студентів вміння користуватися природним голосом та забезпечує його максимальний розвиток.

Виконання комплексу вправ на дихання, постановку голосу під час руху (поєднання слова і руху) дає можливість організації правильної звукотечії, відчуття звуку в резонаторах, зміцнення дихальних м'язів.

Для опанування групи тонів окремих регістрів голосу студентам доречно пропонувати проказування віршованого матеріалу розмовним способом і наспівним.

Після опанування віршів із короткими рядками доцільно переходити до віршів з довгими рядками – гекзаметрів різної складності в декількох варіантах виконання з контролем вірної звукотечії.

Пропонуємо ряд методичних порад щодо виконання вправ на постановку голосу:

1. У вправах, де використовуються сонорні звуки «ММММ» та «НННН», потрібно їх вимовляти протяжно, щоб донести до найближчих резонаторів при абсолютній відсутності напруження горла та знаходженні найбільш зручної висоти звуку.

2. Перевірка правильності звукотечії голосних відбувається при сполученні кожного з них зі звуком «М» та «Н». При цьому звуки «М» та «Н» слід подовжувати на початку і в кінці кожного голосного звуку, на півтонах підвищувати кожний рядок, розвиваючи слух і діапазон голосу студента.

3. Тренувати позицію звуку та дихання необхідно на сполученні звуків (сонорних та голосних) наспівним способом, при цьому наспівувати на одному диханні, кожне наступне сполучення підвищувати поступово, на півтони (можна користуватися також і розмовним способом).

4. Виконувати вправи на підвищення голосу треба поступово та обережно, застерігаючи студентів від зайвого захоплення високими тонами, а також і їх недооцінки.

5. При виконанні вправи «Рахунок» потрібно лічити цифри уголос розмовним тоном, упевнено, звучно, на середньому регістрі, обов'язково контролювати вірність звукотечії та змішано-діафрагмальне дихання. Ця вправа одночасно розвиває і обсяг голосу. Її можна виконувати наспівним способом на одній ноті, а також поступово підвищуючи з кожною цифрою (не захоплюватися довгим видихом).

6. Польотність звуку, чистоту вимови, логічну осмисленість, силу звуку, темпоритм, діапазон голосу добре відпрацьовувати на віршованих текстах.

7. Для постановки голосу пропонуємо використовувати гекзаметри епохи античності, поезії нового часу, зокрема українських авторів

П.О. Дорошка, К.Д. Думитрашка, М.С. Вінграновського, П.І. Ніщинського, М.Т. Рильського, П.Г. Тичини, Лесі Українки, І.Я. Франка.

8. Основні якості голосу рекомендуємо відшліфувати на віршованому матеріалі з використанням різноманітних рухів, що підсилюють і виправдовують словесну дію, при цьому треба слідкувати за правильною організацією дихання.

9. Працюючи над текстом гекзаметра-вірша шестистопного дактиля, потрібно пам'ятати: робити вдих перед кожним рядком; проговорювати текст розмовним і наспівним способами, підвищуючи півтонами з кожним новим рядком і, навпаки, понижуючи також півтонами. При цьому, важливо слідкувати за вірною звукотечією.

10. Не перевтомлювати свій голосовий апарат.

11. Не займатися вправами при хворобливому стані студента.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що випробувані часом у театральній педагогіці тренінги з постановки голосу пройшли адаптацію у системі професійної підготовки майбутніх педагогів. Застосування тренінгових технологій у навчально-виховному процесі студентського театру забезпечує постановку голосу студентів, що в майбутній професійній діяльності дає можливість якісно вирішувати поставлені педагогічні завдання [1, с. 87-89].

Перспективність подальшого наукового дослідження цієї проблеми вбачається у розкритті змісту тренінгу з відпрацювання правильної дикції майбутнього вчителя в умовах студентського театру.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лимаренко Л.І. Воркшоп із техніки мовлення: посібник-практикум для студентів педагогічних і мистецьких спеціальностей вищих навчальних закладів / Л.І. Лимаренко: Херсон: ХДУ, 2012. – 96 с.
2. Художньо-педагогічна комунікація: технологічний дискурс: монографія / за ред. І.С.Пятницької-познякової. – Миколаїв: Іліон, 2013. – 344 с.